

Samtaler med ungdom

Katja Nyman

Psykologspesialist, Bærum kommune, Psykisk helseteam for ungdom

Boken formidler godt hvordan ungdoms utvikling og vansker oppstår i samspill med omgivelsene. Men den sier lite om hva som hjelper ut over individuelle samtaler.



Kari Langaard *Profesjonelle samtaler med ungdom – Et utviklingsfremmende perspektiv*, Gyldendal forlag, 2018. 291 sider

Det var med positiv forventning jeg gikk i gang med en bok som forespeiler leseren å lære om: «Hvordan profesjonelle hjelpere kan samtale med ungdom på måter som gjør dem bedre i stand til å mestre vanskelige følelser, relasjoner og situasjoner» (sitat fra baksideteksten). Boka fokuserer på hvordan ungdoms utvikling og vansker oppstår i samspill med omgivelsene, noe som tiltaler en psykolog som jobber i førstelinje og møter «bøtter og spann» av ungdom i krise ut fra det som forstås som utviklingsmessige utfordringer og konteksten ungdommer lever i.

Det kontekstuelle perspektivet er spesielt viktig med barn og ungdom. Boka innfrir til dels forventningene, men jeg ser det som problematisk at forfatteren ikke går mer inn i hva vi skal gjøre i praksis ut over individuelle samtaler med dette utgangspunktet.

Konteksten bestemmer

Jeg savner referanser til hvordan den profesjonelle kan jobbe mer direkte med ungdommens relasjoner i familie- og foreldresamtaler

Størstedelen av innholdet i boka, de første 153 sidene, handler om hvordan man kan forstå ungdoms psykiske problemer, eller det forfatteren kaller vansker som oppstår i et samspill mellom den unge og omgivelsene. Langaard skiller mellom et medisinsk rammeverk med individ- og diagnosefokus på den ene side og et kontekstuet rammeverk på den annen side, der man forstår og forholder seg til ungdommene ut fra deres unike ståsted. Forfatteren konkluderer: «... det er grunn til å være kritisk overfor den framtreddende posisjonen det medisinske rammeverket har fått innenfor psykisk helsevern for barn og unge» (side 41). Hun mener målet må være å øke ungdommenes trivsel og livskvalitet, ikke å gjøre en «syk» ungdom «frisk».

Etter å ha delt opp i disse to motstridende forståelsene skriver forfatteren at «... det er mulig og nødvendig å forholde seg til begge to, som oftest samtidig. Det gjelder særlig for spesialisthelsetjenesten» (side 41). Etter å ha jobbet både i spesialisthelsetjenesten og førstelinjetjenesten med ungdom stusser jeg over hva som gjør at et kontekstuet perspektiv er mindre relevant, og hvorfor et medisinsk rammeverk er mer fornuftig å ha i møte med ungdom i spesialisthelsetjenesten enn i førstelinjetjenesten? Tvert imot kan man hevde at alvorlige vansker som følges opp i spesialisthelsetjenesten, betyr at ungdommene lever i en enda vanskeligere kontekst, noe som gjør det viktigere å jobbe ut fra og med denne.

Individuelle samtaler

Dette leder til mitt viktigste ankepunkt mot boka. Den hevder å forstå ungdom ut fra deres kontekst, men synes å ta som utgangspunkt at de profesjonelles rammer først og fremst er individuelle samtaler med ungdom. Kun ett kapittel er tilegnet samarbeid med andre i ungdommens miljø. Jeg savner referanser til hvordan den profesjonelle kan jobbe mer direkte med ungdommens relasjoner i familie- og foreldresamtaler. I førstelinjetjenesten jobber de profesjonelle tettere på ungdommenes kontekst, for eksempel skolen. Dette gjør det mulig å bidra til at andre voksne som er tettere på ungdommen, som lærere og foreldre, bedre kan støtte ungdommenes utvikling. Det er derfor synd at Langaard ikke vier mer av boka til å snakke om hvordan vi fagpersoner kan bidra til bedre relasjoner mellom ungdom og voksne i ungdommens nære kontekst. Sann sett synes boka mer egnet for profesjonelle i spesialisthelsetjenesten, der individfokus ofte er sterkere enn i førstelinjen.

Begrunnelsen for at profesjonelle er opptatt av individuelle samtaler med ungdom er ofte at de vektlegger utvikling av autonomi og selvstendighet. Dette beskrives klokt i boka og er nyttig å bli mint på, sammen med andre temaer som det skrives interessant om: hvordan samfunnet i dag preges av mindre familietilhørighet, flere valg og utrygghet, og at profesjonalisering/sykeliggjøring av ungdoms naturlige utviklingsstrev er problematisk.

Organisasjonens betydning

Langaard har også – svært betimelig – et spennende, kritisk blikk på arbeidsforholdene for fagfolk: «For at de profesjonelle skal kunne møte ungdommene på en omsorgsfull og involvert måte, må dette gjennomsyre hele organisasjonen» (side 278). Hun reiser et viktig spørsmål: Kan vi med troverdighet

hjelpe ungdom til å bli mer indre- og mindre ytrestyrt dersom vi jobber på en arbeidsplass preget av ytre styring og lite frihet og støtte til egne vurderinger og arbeid?

Boka anbefales til de som trenger en introduksjon eller en oppfriskning, og et ytre, overordnet blick på hva som er viktig å ta hensyn til i møte med ungdom. Den gir et godt bakteppe å ha med seg, men litt få konkrete, praktiske tips til hvordan vi kan gjøre det. For måten du møter den enkelte ungdommen på, vil være avhengig av den enkelte ungdom og konteksten.